

รูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบน Higher Welfare Education Management Model for Youth in the Northern Highland

ประเสริฐ ปอนถิ่น

พระครูสาทรธรรมสิทธิ์ (สิทธิพันธ์ วันสูง), โสภา ปอนถิ่น

Prasert Pontin

Phrakrusathorndhammasith (Sitthiphan Wansoong), Sopa Pontin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Prasert.pon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์โครงการวิจัย 1) เพื่อศึกษารูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง 2) เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการการสงเคราะห์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม 3) เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงต่อไป โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก กับกลุ่มตัวอย่างของกุ่มนิสิตแกนนำชาวพุทธ กลุ่มผู้ปกครองของนิสิต พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน / สอ.บต. รวมทั้งสิ้น 238 รูป/คน ผลการวิจัยมี พบว่า 1. ผลการศึกษารูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง พบว่า มีการบริหารจัดการโดยสาขาวิชาในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยขึ้น และมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ได้คัดสรรนิสิตเข้ามาเรียน โดยจัดการเรียนการสอนโดยฝึกนิสิตให้มีจิตสาธารณะ โดยทางสาขาวิชาได้ร่วมกับหน่วยงานทางสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการฝึกงานด้านสังคมสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ 2. ผลการศึกษาการบริหารจัดการการสงเคราะห์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม พบว่า ด้านทุนการศึกษาได้รับสนับสนุนจากพระพรหมบัณฑิต โดยทางโครงการสนับสนุนความเป็นอยู่ในการมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยตลอดหลักสูตร ในช่วงการเรียนการสอนมีการฝึกอบรมนิสิตด้านความประพฤติตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ 3. ผลการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการ ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาเพื่อนิสิตแกนนำ 2) ด้านหลักสูตร วิชาพื้นฐานควรเพิ่มวิชาภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ส่วนวิชาแกนสังคมสงเคราะห์ ในทุกวิชาควรมีการเสริมเนื้อหาด้านจิตอาสาให้มากขึ้น โดยเฉพาะวิชาฝึกงานสังคมสงเคราะห์ควรตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนให้นิสิตมีงบประมาณในการทำโครงการร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการการศึกษา, การศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษา, เยาวชนบนพื้นที่สูง

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the model for providing welfare higher education in upper northern of Thailand. 2) to analyze the management of welfare higher education in upper northern of Thailand. 3) to find the appropriate way to manage higher education for the youth in highlands by using the qualitative research with 238 participants, including depth interviews with group sample of Buddhist students, parents, Buddhist volunteers to develop hill tribe, leader in village, head of village and member of sub district administration organization. The research findings were as follows: 1. The result of the study on model of higher education for the youth in highlands has found that there are major developments of curriculums up to date and select students by training students to be service mind. The program is co-organized with both public and private social welfare organizations to practice students in social work training by following from the curriculum. 2. The result of the study on the administration of higher education for students in highland showed that students were supported by Phraphombandit. The program supports the well-being of students at the university. During the course of instruction, there is a training of students in the conduct in accordance with curriculum. 3. The result of the study to find the appropriate way of teaching and learning in higher education to the youth in highland were as follows: 1) Management should set up a fund for leading students. 2) The curriculum of basic subjects should be supplemented with English, Computer, and Thai.

Keywords: Education Management Model, welfare higher education, the youth in highlands

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตปัญหาสังคมด้านเด็ก และเยาวชนเป็นอย่างมาก เกิดภาวะเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กด้อยโอกาส เยาวชนผู้กระทำผิด การตั้งครม.ในวัยอันไม่สมควร การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ค่านิยมต่างชาติ ติดสารเสพติด การใช้เวลาส่วนใหญ่กับเทคโนโลยี และอื่นๆ ในปี พ.ศ.2554 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพเยาวชน ได้พบเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กด้อยโอกาสเด็กถูกผลักออก เด็กล่องลอยในสังคมไทยถึง 5 ล้านคน ในเด็กแต่ละกลุ่มล้วนมีสภาพปัญหาแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่มาจากปัญหาครอบครัวเพราะบางแตกแยก ความยากจน ไม่มีเวลาในการอบรมดูแลบุตรหลานของตนเอง เด็กและเยาวชนชาติที่พึ่ง ขาดกลุ่มบุคคลที่ให้คำแนะนำชี้แนะอันจักช่วยลดความเสี่ยงอันตรายลงได้ ติดเพื่อนมีสังคมล่อแหลมอันตรายมีอัตราส่วนพื้นที่เสี่ยง สภาพปัจจุบันเด็กและเยาวชนจึงมีแนวโน้มแฝงไปด้วยวัตถุนิยม ยาเสพติด เพศ ความรุนแรง ติดมือถือ มากขึ้น ตามลำดับ จนมีผลไปถึงพฤติกรรม การแสดงออก ค่านิยม และลักษณะนิสัยที่ผิด เปลี่ยนแปลงมากขึ้นตามลำดับ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2554 ได้ทำการศึกษาปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อเด็กชาวเขาใช้แรงงานในเมืองเชียงใหม่ กรณีศึกษาเด็กชาวเขาเร่ขายของที่ระลึก พวงมาลัย และดอกไม้ พบว่า 4 ชุมชนเป้าหมายในเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ชุมชนระแกง ชุมชนวัดหัวฝาย ชุมชนศรีปิงเมือง และชุมชนวัดสวนดอก ปัจจุบันมีชาวเขาเคลื่อนย้ายเข้ามาใช้ชีวิตอยู่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็น กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยใหญ่ อาข่า และลาหู่ โดยมีรูปแบบการเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่เป็นครอบครัว และมาประกอบอาชีพต่างๆ ในเมือง ชาวเขาที่เป็นผู้ใหญ่ทำงานรับจ้างเป็นกรรมกรก่อสร้าง ส่วนชาวเขาที่เป็นเด็กเล็กจะช่วยครอบครัวทำงานหาเงินด้วยการเร่ขายของที่ระลึกพวงมาลัย ดอกไม้ตามสี่แยกไฟแดง ร้านอาหาร สถานบันเทิง โดยช่วงเวลาทำงานของเด็กจะเกิดขึ้นหลังเลิกเรียนตั้งแต่สี่โมงเย็นไปจนถึงห้าทุ่มหรือเที่ยงคืน สำหรับแนวทางเสริมสร้างทักษะในการปรับพื้นฐานการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพภาพชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชนชาวเขานั้น พบว่า ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในด้านความรู้เกี่ยวกับสิทธิ ชั้นพื้นฐานที่เด็กควรได้รับ การดูแลตนเอง ด้านสุขอนามัย และการจัดการตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้ช่วยกันสร้างความรับผิดชอบของตนต่อสังคม และสนับสนุนให้รู้คุณค่าของการทำงานร่วมกัน ในส่วนของการดำเนินมาตรการ ทั้งในเชิงป้องกัน คุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนา จะต้องได้รับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2537: 234) ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจะเน้นถึงการยอมรับศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงเน้นให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาชีวิตให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่ดี ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่าหลักการพัฒนาชีวิตมนุษย์จะพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา ในด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา) โดยหลักการดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาให้เยาวชนเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้ง 3 ด้าน นอกเหนือจากนี้ยังมีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนได้ตามความเหมาะสม โดยสถาบันทางสังคมที่อยู่รอบข้าง เป็นกัลยาณมิตรที่ดีในการแนะนำ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2548: 1) สรุประเบียดไว้อย่างน่าสนใจว่า การเผยแผ่เชิงรุกด้วยการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการทำให้พระพุทธศาสนาครอบคลุมความเป็นเสี่ยงข้างมากในประเทศมาได้ยาวนาน พระสงฆ์ในอดีตได้ทำการเผยแผ่เชิงรุกด้วยการทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กและเยาวชน วัดในอดีตทำหน้าที่เป็นโรงเรียน พระสงฆ์ไม่ได้สอนแต่วิชาพระพุทธศาสนาเท่านั้นยังได้สอนวิชาต่างๆ อีกมาก ประชาชนเป็นศิษย์จึงเคารพเชื่อฟังพระสงฆ์ ดังนั้นจึงเรียกการที่พระสงฆ์สอนในโรงเรียนว่า การศึกษาสงเคราะห์และเรียกการสอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรว่าศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตใช้การศึกษาสงเคราะห์เป็นตัวนำ นับว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการนำพุทธศาสนาเข้าหาประชาชนที่ได้ผลยิ่ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเห็นความสำคัญในด้านนี้ และได้ดำเนินโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา โดยการนำพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีจิตอาสาจาริกไปเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงหรือชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญ ซึ่งมีบทบาท 3 ด้าน คือ 1. ด้านจิตใจ โดยใช้ธรรมะชะล้างความสกปรกของจิตใจ 2. รักษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ ถือเป็นสิ่งมีค่าและ

สำคัญ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นการสื่อถึงอารยธรรมสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณสู่รุ่นลูกจนถึงปัจจุบัน 3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องมีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ธรรมชาติ เช่นเดียวกับการทำงานของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงที่นำเอาพิธีกรรมทางศาสนามาเป็นส่วนในการอนุรักษ์ป่าไม้

พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร. ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนที่กระจายอยู่ตามพื้นที่สูงที่พระบัณฑิตอาสาปฏิบัติงานในจังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อให้เยาวชนได้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา และคอยช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานในชุมชน และเพื่อให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสถาบันทางสังคมต่างๆ เป็นผู้มีบทบาทในการขัดเกลา อบรมสั่งสอนให้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทำให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่ง ช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีทั้งตนเองและสังคมต่อไป

ดังนั้น เพื่อเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่เยาวชนแกนนำเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบน ในการพัฒนาเยาวชนแกนนำตามแนวพุทธในสังคมไทย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของสังคมไทย อันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง
- 2) เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการการสงเคราะห์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม
- 3) เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงต่อไป

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาโดยวิธีวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยใช้กระบวนการวิจัย เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่ของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยการใช้กระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อความที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ (guided interview) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย 1) กลุ่มนิสิตแกนนำชาวพุทธ 2) กลุ่มผู้ปกครองของนิสิตแกนนำชาวพุทธ 3) พระบัณฑิตอาสา 4) ผู้นำในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน / สอ.บต.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบบชี้นำ (guided interview) เป็นการกระบวนวิธีสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อความที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษารูปแบบการศึกษา สงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง การบริหารจัดการการสงเคราะห์ทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง

ประเด็นที่ 1 การบริหารหลักสูตร พบว่า มีการบริหารจัดการ คือ

1) การบริหารโดยภาควิชาและสาขาวิชา เป็นการบริหารจากส่วนกลาง และอาจารย์ประจำหลักสูตร ในการเป็นกรรมการร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ของมหาวิทยาลัยในรอบห้าปี เพื่อเป็นการปรับปรุงให้มีเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น และเสนอต่อสภาวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินการให้เข้าสู่มาตรฐานของความเป็นวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์ที่ยั่งยืน

2) การบริหารโดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตร คณะกรรมการโครงการ ให้การศึกษานิสิตแกนนำชาวพุทธ โดยการไปคัดสรรเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจน จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งชายและหญิงเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ โดยให้ได้รับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร ระยะเวลา 4 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเทอม ที่พัก อาหาร การเดินทาง ช่วงเวลาที่มาเรียน ซึ่งแต่ละเดือนจะเดินทางมาเรียนครั้งละ 7-8 วัน สลับชั้นปีลงมาเรียน และในช่วงที่ไม่มีตารางเรียนนิสิตเป็นผู้คอยช่วยเหลือพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาในงานด้านต่างๆ

3) การบริหารโดยร่วมกับหน่วยงานภายนอกสาขาวิชา ในการบริหารของสาขาวิชาได้รับความร่วมมือจากโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา หน่วยงานทางสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดที่ใกล้เคียง โดยส่งนิสิตเข้าฝึกงานด้านสังคมสงเคราะห์ร่วมกันแบบสหวิชาชีพ การบริหารการศึกษาดังกล่าวนี้ ได้นำรูปแบบอย่างการดำเนินการจากการจัดการศึกษาของโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค วัดศรีโสดา (พระอารามหลวง) จังหวัดเชียงใหม่ มาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมเกิดผลดีต่อนิสิตเป็นสำคัญ

ประเด็นที่ 2 หลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า มีโครงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แยกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต โดยประกอบด้วย วิชาบังคับ จำนวน 18 หน่วยกิต และวิชาเลือก จำนวน 12 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะ 104 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาแกน พระพุทธศาสนา 30 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน 74 หน่วยกิต 3) วิชาบังคับการฝึกภาคปฏิบัติ 13 หน่วยกิต

2. การบริหารจัดการการสงเคราะห์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม

1) **ด้านการบริหารจัดการ** ด้านทุนการศึกษานิสิตทุกคนได้รับทุนการศึกษาโดยพระพรหมบัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีเมตตาติดต่อหาผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเป็นค่าลงทะเบียนเรียน ทุกภาคการศึกษา ที่พัก ยานพาหนะรับส่งมาเรียนหนังสือในช่วงที่เรียน ในระหว่างการพักอาศัยที่ศูนย์ปฏิบัติธรรม โดยมีพระสงฆ์ดูแลด้านความปลอดภัยของนิสิต จัดให้มีกิจกรรมร่วมกัน คือ สอนมนต์และปฏิบัติธรรม ทั้งเช้าและเย็น เพื่อขัดเกลาตนเองทำให้พฤติกรรมของนิสิตให้มีความรัก และห่วงแหนในพระพุทธศาสนา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสามัคคี ทำงานเป็นหมู่คณะ มีพฤติกรรมเรียบร้อย ฝึกเป็นผู้มีจิตอาสา และมีความเป็นภาวะผู้นำทางพุทธศาสนา

2) **ด้านหลักสูตร** วิชาพื้นฐาน ปรับปรุงจากโครงสร้างตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ .ศ. 2548 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และกลุ่มวิชา วิชาแกนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย วิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์ วิชาบังคับ โดยมีวิชาบังคับ และวิชาบังคับภาคทฤษฎี วิชาบังคับฝึกภาคปฏิบัติ กลุ่มวิชาเสริมและวิธีการสังคมสงเคราะห์ และกลุ่มวิชาสหศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ประยุกต์ วิชาการฝึกงานสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วย 2 รายวิชา คือ วิชาการฝึกงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายและกลุ่มชน และวิชาการฝึกงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน ซึ่งวิชาเหล่านี้เป็นการนำหลักการสังคมสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง

ก. ด้านการบริหารจัดการ

1) ด้านทุนการศึกษาควรมีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงแก่นิสิต ซึ่งกองทุนนี้อาจจะขออนุญาตใช้ชื่อ “พระพรหมบัณฑิต” เป็นจุดเริ่มต้นในการระดมทุน ทั้งนี้เพื่อนำเงินมาแบ่งเฉลี่ยให้กับนิสิตแก่นำทุกคนตามความเหมาะสมในการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายที่จำเป็นขณะมาศึกษาเล่าเรียนในมหาวิทยาลัย

2) ด้านที่พักอาศัย แนวทางที่เหมาะสมด้านที่พักอาศัยของนิสิต ควรสรรหาบุคลากรที่เป็นคฤหัสถ์เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือพระสงฆ์ดูแลปกครอง อำนวยความสะดวก ดูแลกิจกรรม และดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับพระสงฆ์ ส่วนพระสงฆ์จะเป็นผู้ดูแลด้านปฏิบัติธรรมจะเหมาะสมที่สุด

3) ด้านวัตรปฏิบัติของนิสิต คณะกรรมการควรมีการประชุมก่อนและหลังกันเพื่อประเมินด้านการจัดการ ด้านปัญหาและอุปสรรค และช่วยกันหาทางแก้ไข เมื่อนิสิตเดินทางมาพักอาศัยและมาเล่าเรียน เพื่อเตรียมการให้มีความรอบครอบและการดูแลนิสิตอย่างใกล้ชิด ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และให้กิจกรรมในการฝึกอบรมนิสิตเป็นไปตามกระบวนการ

ข. ด้านหลักสูตร

1) วิชาพื้นฐาน แนวทางที่เหมาะสมด้านวิชาพื้นฐาน ควรจะมีการเพิ่มเติมบางวิชา เช่น ภาษาอังกฤษ ควรให้มีการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ทุกชั้นปี วิชาคอมพิวเตอร์ และภาษาไทย ควรมีชั่วโมงการเรียน

การสอนเพิ่มขึ้น และมีวิชาที่มีการเรียนการสอนให้นิสิตฝึกเป็นผู้ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาสังคมให้มากขึ้น

2) วิชาแกนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ แนวทางที่เหมาะสมด้านวิชาแกนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ควรมีการเสริมเนื้อหาลงไปในแต่ละวิชาในด้านจิตอาสาให้กับนิสิต และควรมีการฝึกจิตอาสาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 โดยเป็นการสะสมคะแนนชั่วโมงจิตอาสา

3) วิชาฝึกงานด้านสังคมสงเคราะห์ แนวทางที่เหมาะสมด้านวิชาฝึกงานด้านสังคมสงเคราะห์ ควรมีการตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นิสิตมีงบประมาณในการสนับสนุนให้นิสิตทำโครงการในการเข้าไปช่วยเหลือประชาชนหรือชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

ก. รูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง มี 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การบริหารหลักสูตร พบว่า มีการบริหารจัดการ คือ

1. การบริหารโดยภาควิชาและสาขาวิชา เป็นการบริหารจากส่วนกลาง และอาจารย์ประจำหลักสูตรในการเป็นกรรมการร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรในรอบห้าปี เพื่อเป็นการปรับปรุงให้มีเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีความทันสมัยมากขึ้น และเสนอต่อสภาวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินการให้เข้าสู่มาตรฐานของความเป็นวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์ยิ่งขึ้น

2. การบริหารโดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตร คณะกรรมการโครงการให้ศึกษานิสิตแกนนำชาวพุทธ โดยมีกรไปคัดสรรเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีฐานะยากจน จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งชายและหญิงเข้าศึกษาในสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ โดยได้รับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร ระยะเวลา 4 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทางมหาวิทยาลัยได้อำนวยความสะดวกแก่นิสิตแกนนำชาวพุทธ ทางสาขาวิชาจะจัดการเรียนการสอนให้ 7-8 วันต่อเดือน โดยการสลับชั้นปีมาเรียน และไม่ให้ตรงกัน เพื่อให้ นิสิตแกนนำจะได้มีเวลาในการช่วยเหลือพ่อแม่ทำงาน ช่วยเหลือชุมชน และช่วยเหลือพระบ้นจิตอาสาพัฒนาชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น ติดต่อประสานงาน ช่วยกิจกรรมในวันสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นต้น

3. การบริหารโดยร่วมกับหน่วยงานภายนอกสาขาวิชา ในการบริหารของสาขาวิชาได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดที่ใกล้เคียง โดยส่งนิสิตเข้าฝึกงานด้านสังคมสงเคราะห์ร่วมกันแบบสหวิชาชีพ การบริหารการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ ได้นำรูปแบบอย่างการดำเนินการจากการจัดการศึกษาของโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค วัดศรีโสดา (พระอารามหลวง) จังหวัดเชียงใหม่ มาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมเกิดผลดีต่อนิสิตเป็นสำคัญ

ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2549: 105-117) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรมีลักษณะพิเศษ ซึ่งประมวลแล้ว พบว่ามี 3 ลักษณะ คือ

1. การบริหารโดยภาควิชาหรือคณะวิชา รูปแบบของการจัดการและดูแลโดยภาควิชานี้ภาควิชาที่เป็นเจ้าของวิชาต่างๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหา เลือกผู้สอน จัดเวลาสอน และดำเนินการสอนในวิชาศึกษาทั่วไปวิชาใดวิชาหนึ่งตามนโยบายและข้อกำหนดของภาควิชาซึ่งในบางกรณีอาจจัดเป็นรูปแบบของคณะกรรมการในระดับภาควิชาหรือระดับคณะ เพื่อดูแลวิชาศึกษาทั่วไปโดยตรง เพื่อให้การจัดการสอนวิชาศึกษาทั่วไปมีลักษณะผสมผสานแนวคิดของหลายคน

2. การบริหารโดยคณะกรรมการ การบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการในประเทศไทย โดยทั่วไปจะมีรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นประธาน และมีกรรมการอีกจำนวนหนึ่งทำหน้าที่ดูแลและควบคุมการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัย โดยมีฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยรับผิดชอบในด้านธุรการต่างๆ และขอความร่วมมือด้านอาจารย์ผู้สอนจากคณะต่างๆ ลักษณะและงานของกรรมการนั้นอาจจะมีได้ 2 รูปแบบ คือ 1) คณะกรรมการทำหน้าที่ประสานระหว่างภาควิชาและคณะที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะกับการจัดหลักสูตรในเชิงบังคับกระจายและอยู่ในความรับผิดชอบของภาควิชา 2) คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแนวทาง เป้าหมาย และการดำเนินการในเชิงนโยบาย รวมทั้งตัดสินใจเชิงปฏิบัติ เช่น การคัดเลือกวิชาการตัดสินดำเนินงาน และคัดเลือกผู้สอนด้วย แต่ตัวบุคคลและอุปกรณ์การเงินยังอยู่กับคณะวิชาและภาควิชาต่างๆ แบบนี้เหมาะกับการจัดหลักสูตรในเชิงของสหวิทยาการมากกว่าภาควิชา เพราะประสานและดำเนินการร่วมกันระหว่างสาขาวิชาได้มากกว่า

3. การบริหารโดยหน่วยงานอิสระ แนวคิดในการบริหารการศึกษาทั่วไปในรูปแบบของสถาบันอิสระนี้เริ่มในประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 เมื่อมีการวางแผนพัฒนาการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 3 (พ.ศ.2515-2517) ได้มีข้อเสนอให้มีการจัดตั้ง “สถาบันวิชาศึกษาทั่วไป” ขึ้น เพื่อให้บริการการสอนความรู้พื้นฐานทั่วไปกับคณะต่างๆ การบริหารในลักษณะของหน่วยงานอิสระจะสนองการจัดหลักสูตรในรูปแบบบังคับร่วม หรือแบบสหวิทยาการได้อย่างเต็มที่ สามารถกำหนดเป้าหมาย และนโยบายของวิชาศึกษาทั่วไปได้อย่างเหมาะสม มีบุคลากรเฉพาะของตนเอง มีงบประมาณ สถานที่ และการบริการต่างๆ ของตนเอง ทำให้การจัดการวิชาศึกษาทั่วไปดำเนินไปได้ตามอุดมคติได้มากกว่าบริหารในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันที่มีการดำเนินการจัดตั้งสถาบันหลายแห่งแล้ว เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศรีพระทุม เป็นต้น

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการของหลักสูตร สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ เป็นการบริหารของคณะกรรมการ โดยเริ่มจากการบริหารจากส่วนกลาง ร่วมกับคณะกรรมการสาขาวิชา ในการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ ให้มีความเป็นแบบสหวิทยาการให้มากขึ้น

ประเด็นที่ 2 หลักสูตรการเรียนการสอน องค์ประกอบภายในของหลักสูตร จากผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบภายในของหลักสูตร พบว่า องค์ประกอบภายในของหลักสูตรใหญ่มีความสอดคล้องกันอย่างต่อนื่องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของหลักสูตร คุณภาพผู้เรียน ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 ทั้งภาคทฤษฎี (วิชาการ) และภาคปฏิบัติงาน เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาแต่ละรายวิชาเหมือนกับการเรียนการสอนภาคปกติรวมทั้งอาจารย์

ผู้บรรยายก็เป็นบุคคลเดียวกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ปทีป เมธาคณวุฒิ (2544) กล่าวว่า การจัดการศึกษาทั้งไป ในระดับปริญญาตรีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้สมบูรณ์ทั้งในแง่ความเป็นคน (Manhood) และ กำลังคน (Manpower) ดังนั้น จุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปจึงสรุปได้เป็น 3 ประการ คือ 1) เพื่อให้ความรู้ พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับทุกคน หมายถึง ให้การศึกษาทั่วไปเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อ เพิ่มพูนความเจริญของงานทางสติปัญญาให้ผู้เรียนได้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตและช่วยทำ ให้สังคมเจริญรุ่งเรือง 3) เพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัย มุ่งที่จะช่วยให้คนเป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น มี บุคลิกภาพ ทักษะคิด และอุดมคติเหมาะสมกับการเป็นปัญญาชน

ข. การบริหารจัดการการส่งเสริมทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่ เหมาะสม

จากข้อค้นพบจากการบริหารจัดการการส่งเสริมทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูง มีการ บริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1) **การบริหารจัดการศึกษา** สาขาวิชาได้ให้นิสิตศึกษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ ศึกษาวิชาแกนพระพุทธศาสนา วิชาเฉพาะด้าน หมวดวิชาเลือกเสรี โดยใช้เวลาเรียน 4 ปี จำนวน 8 ภาค การศึกษา รวมทั้งสิ้น 140 (8) หน่วยกิต มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ส่วนในภาคปฏิบัตินั้นได้จัดให้มีการ ฝึก 2 วิชา คือ วิชาการฝึกภาคปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายและกลุ่มชน และวิชาการฝึกงานสังคม สงเคราะห์ชุมชน

สอดคล้องกับ นิตยา กระจุกฤทธิ์ (2547) ได้ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัย พบว่า ด้านบริบท โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม สามารถนำไปปฏิบัติจริงใน การทำงานและใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในลำดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการในหลักสูตรโดย ภาพรวมมีความเหมาะสม มีคุณภาพพร้อมใช้งาน นักศึกษามีคุณสมบัติก่อนเข้ารับการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ ที่สาขาวิชากำหนด ส่วนอาจารย์ผู้ฝึกการศึกษาอยู่ในระดับดี ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ผลงาน ทางวิชาการอยู่ในระดับดีมาก ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง การวัดผลการ ประเมินผลมีความเหมาะสม กระบวนการสอบวิทยานิพนธ์และค้นคว้างานวิจัยอิสระอยู่ในลำดับดีส่วน คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อยู่ในลำดับปานกลาง ด้านผลผลิตคุณลักษณะของมหาบัณฑิตมีความ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในลำดับมาก มีความรับผิดชอบปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของ หน่วยงาน ผลการประเมินอยู่ในลำดับดีมาก

2) **รูปแบบในการฝึกงานสังคมสงเคราะห์** สอดคล้องกับ ปานเพชร ชินินทร และคณะ (2552) ได้ ศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work- integrated Learning : WIL) ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการ เรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยมีหลักการแนวคิดปรัชญา การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเป็นกรณีหนึ่งของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ช่วยให้นักศึกษามี โอกาสในการประยุกต์ความรู้ ทักษะการทำงานและทักษะเฉพาะที่สัมพันธ์กับวิชาชีพได้รู้จักชีวิตการทำงานที่

แท้จริงก่อนสำเร็จการศึกษา จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานได้แก่ สถาบันการศึกษา ได้มีการเชื่อมโยงโลกการศึกษากับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเข้าด้วยกันทำให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โครงสร้างความร่วมมือประกอบด้วย สถานศึกษา สถานประกอบการ และองค์กร วิชาชีพ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานมี 4 รูปแบบ ได้แก่ ระบบทวิภาคี (DVT) ระบบสหกิจศึกษา (Cooperative) ระบบฝึกงาน (Apprentice) ระบบการฝึกหัด (Internship) และปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ ได้แก่ สถาบันการศึกษา และสถานประกอบการมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุน มีผู้รับผิดชอบระดับต่างๆ ที่ชัดเจนรวมทั้งมีการสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีกระบวนการให้การเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาที่จะเข้าร่วมโครงการ มีกำหนดให้ทำรายงานเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานรวมทั้งทางภาครัฐให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี เพื่อจูงใจให้กับสถานประกอบการที่เข้าร่วม

3) รูปแบบการปฏิบัติงานในชุมชน การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เพื่อพัฒนาชุมชนโดยใช้ความรู้ทางสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาสังคมในแง่ของการสังคมสงเคราะห์นั้น ไม่เพียงแต่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องจัดโครงการ กิจกรรม หรืองานฝึกอบรมความรู้ทางวิชาชีพในลักษณะที่เป็นการขยายขอบเขตการให้บริการตามแนวทางใหม่เท่านั้น หากยังต้องสามารถแปลความหมายของปัญหา ความต้องการ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของมวลมนุษย์ออกมาให้เห็นทั่วกันอย่างชัดเจน และนักสังคมสงเคราะห์จะต้องนำข้อมูลเหล่านี้เสนอถึงระดับผู้วางแผนและผู้สั่งการด้วย และกิติพัฒน์ นนทปัทมดลย์ (2546: 124-161) ว่า การสังคมสงเคราะห์มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมอยู่ในตัวของมันอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะธรรมชาติและจุดกำเนิดของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ เป็นการกระทำเพื่อให้สังคมมีสวัสดิภาพที่ดี มีความมั่นคง สงบและสันติสุข จึงเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่จะสั่งสมและสืบทอดภูมิปัญญาและทัศนคติ จิตสำนึกที่ดีอันเกี่ยวเนื่องกับสวัสดิภาพสังคมสืบต่อไป กันมา

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายด้านหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติของแต่ละวิชา สามารถค้นคว้าข้อมูลข้อเท็จจริงจากชุมชนที่นิสิตอาศัยอยู่ โดยเฉพาะกับวิชาทางด้านสังคมสงเคราะห์
2. ควรกำหนดนโยบายด้านหลักสูตรโดยเน้นวิชาพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหลัก
3. ควรกำหนดนโยบายด้านหลักสูตร ให้นิสิตศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านไอที สามารถเรียนรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้
4. ควรกำหนดนโยบายด้านหลักสูตร โดยเน้นให้นิสิตเรียนรู้ในด้านคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการประกอบวิชาชีพ

5. ควรกำหนดนโยบายด้านอาจารย์สอน ควรสมัครและคัดเลือกบุคคลที่จะมาสอน มาบรรยาย นอกจากคุณสมบัติในระเบียบของมหาวิทยาลัยแล้ว ควรเพิ่มเติมคือต้องมีประสบการณ์ในการทำงานหรือกำลังปฏิบัติงานในด้านงานสังคมสงเคราะห์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป

6. ควรกำหนดนโยบายด้านอาจารย์สอน การคัดเลือกควรคำนึงถึงมีความรู้คู่คุณธรรม ประวัตินส่วนตัว ปฏิบัติตัวอยู่ในศีลธรรมอยู่ในกฎระเบียบของสังคม และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

7. ควรกำหนดนโยบายด้านนิสิต การคัดเลือกควรจะคัดเลือกผู้ที่มีความตั้งใจจริงที่จะมาเรียน และมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่ายในขณะกำลังศึกษาอยู่

8. ควรกำหนดนโยบายด้านนิสิต การคัดเลือกควรจะมีผลการเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นไป เพื่อในการเหมาะกับสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

9. ควรกำหนดนโยบายรับนิสิตโครงการแกนนำชาวพุทธนี้ ต่อไป เพราะเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส อีกประการหนึ่งเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยสร้างความเชื่อถือให้กับคนในชุมชนระดับหมู่บ้านว่ามีหน่วยงานที่เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาได้สนับสนุนบุตรหลานของกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงให้มีความรู้และมีคุณธรรม ปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ต่อไป

เชิงปฏิบัติ

- 1) การปฏิบัติธรรมควรมีการปรับเปลี่ยนวิถีโดยการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ
- 2) การฝึกปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ นิสิตทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักสูตร ซึ่งทางมหาวิทยาลัยควรสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายนิสิตขณะฝึกปฏิบัติงานในองค์กร และในชุมชน รวมทั้งค่าใช้จ่ายของอาจารย์ไปในเทค
- 3) จัดให้มีโครงการพัฒนาชุมชน โดยให้นิสิตมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ระดมทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชน เพื่อเป็นการฝึกจิตอาสาให้กับนิสิต
- 4) มอบหมายให้นิสิตทำโครงการพัฒนาชุมชน โดยให้นิสิตมีส่วนร่วมในการคิดเป็นทำเป็น และทำงานร่วมกับชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยทางสังคมสงเคราะห์เป็นฐาน ร่วมกับการใช้ปัญหาชุมชนเป็นฐาน โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เนื่องจากนิสิตต้องใช้เวลาในการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนด้วย
2. ควรมีการวิจัยรูปแบบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของแกนนำชาวพุทธ ในการช่วยเหลือพระบ้นจิตอาสา/พระธรรมจาริกในชุมชนบนพื้นที่สูง
3. ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการสังคมสงเคราะห์ชุมชนบนพื้นที่สูงต่อไป

บรรณานุกรม

- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2546). การศึกษาความมั่นคงของครอบครัว : พรหมแดนแห่งความรู้เพื่อความมั่นคงของมนุษย์. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, 11(1)
- นิตยา กระจุกฤทธิ์. (2547). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- ปทีป เมธาคณวุฒิ. (2544). หลักสูตรอุดมศึกษา:การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: นิชิน แอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- ปานเพชร ชินินทร และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work-integrated learning). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2537). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2549). การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย